

Nasilja u obitelji

Iličić, Suzana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:207175>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Suzana Iličić

DIPLOMSKI RAD

NASILJE U OBITELJI

Katedra za kazneno pravo

Mentor: prof. dr. sc. Leo Cvitanović

Zagreb, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. NASILJE U OBITELJI	1
2.1. Općenito	1
2.2. Razvoj pojma nasilja u obitelji kroz povijest	2
2.3. Suvremeno doba	3
3. ZAŠTITA ŽENA I DJECE	5
3.1. Femicid	5
3.2. Prava djece	6
4. MEĐUNARODNI PRAVNI IZVORI	10
4.1. Općenito	10
4.1.1. Konvencija Ujedinjenih naroda o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)	10
4.1.2. Deklaracija Ujedinjenih naroda o uklanjanju nasilja nad ženama	11
4.1.3. Preporuke Vijeća Europe	11
4.1.4. Direktive Europske unije	12
4.2. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava	13
4.3. Praksa Europskog suda za ljudska prava	13
4.4. Istanbulska konvencija	16
4.5. Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji	19
5. PRAVNI IZVORI U REPUBLICI HRVATSKOJ	21
5.1. Općenito	21
5.1.1. Ustav Republike Hrvatske	22
5.1.2. Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije	23
5.1.3. Zakon o ravnopravnosti spolova	24
5.1.4. Obiteljski zakon	24
5.2. Kazneni zakon	25
5.3. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji	26
6. TIJELA KOJA SUDJELUJU U POSTUPCIMA SPRIJEČAVANJA I KAŽNJAVANJA NASILJA U OBITELJI	27
6.1. Policija	28
6.2. Pravosudna tijela	29
6.3. Hrvatski zavod za socijalni rad	29
6.4. Zdravstvene ustanove	30
6.5. Obrazovne institucije	30
6.6. Organizacije civilnog društva koje programski djeluju u cilju zaštite žrtava nasilja	31

6.7. Uredi za ravnopravnost spolova i ljudska prava.....	31
6.8. Mediji	31
7. STATISTIČKI PODACI.....	32
8. ZAKLJUČAK	33
9. LITERATURA.....	35

Izjava o izvornosti

Ja, Suzana Iličić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Suzana Iličić, v.r.

Sažetak:

Nasilje u obitelji obuhvaća različite oblike zlostavljanja među članovima obitelji te se tradicionalno smatralo problemom privatne sfere. Zahvaljujući postupnom jačanju društvene svijesti o ozbiljnosti toga problema te pokretima usmjerenim na zaštitu i jačanje ljudskih prava, polako je dolazilo i do pravnog normiranja te materije. U radu se obrađuju neke od presuda Europskog suda za ljudska prava vezano uz slučajeve nasilja u obitelji te odredbe bitnih propisa kojima se regulira odnosna materija, a prije svega odredbe Konvencije o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji iz 2011. godine te njezine implementacije u zakonodavstvo Republike Hrvatske. Osim analize pravnog okvira u radu su obuhvaćeni i pregledi relevantnih statističkih podataka te preporuke za unaprjeđenje pristupa u borbi protiv problema nasilja u obitelji.

Ključne riječi:

nasilje u obitelji, Istanbulska konvencija, ESLJP, femicid, multidisciplinarni pristup, društvena svijest

Summary

Domestic violence includes various forms of abuse between family members and has traditionally been considered a problem of the private sphere. Thanks to the gradual strengthening of social awareness of the seriousness of this problem and movements aimed at protecting and strengthening human rights, the legal regulation of this matter slowly came about. The paper deals with some of the judgments of the European Court of Human Rights concerning cases of domestic violence and the provisions of important regulations regulating the relevant matter, and above all the requirements of the Convention on preventing and combating of violence against women and domestic violence from 2011 and its implementation in the legislation of the Republic of Croatia. In addition to analyzing the legal framework, the paper also includes reviews of relevant statistical data and recommendations for improving approaches in the fight against the problem of domestic violence.

Keywords

domestic violence, Istanbul Convention, European Court of Human Rights, femicide, multidisciplinary approach, social awareness

1. UVOD

Nasilje u obitelji je tema o kojoj nažalost slušamo i čitamo svaki dan, jedan je od najopasnijih društvenih problema i prijetnja temeljnim ljudskim pravima i slobodama današnjice. Možemo ga susresti u različitim oblicima kao fizičko, emocionalno, psihičko, seksualno nasilje i ekonomsku kontrolu, te može imati dugoročne posljedice na žrtve, članove obitelji i cjelokupnu zajednicu.¹

Obiteljsko nasilje može pogoditi sve članove, osobito kao njezine najranjivije pripadnike, žene i djecu, a činjenica da se nasilje događa upravo u zajednici koja bi morala biti najsigurnije mjesto za njezine članove predstavlja najveći problem. Stoga borba protiv ovog problema zahtijeva simultani i koordinirani rad različitih institucija, prije svega sudova, policije i ostalih tijela čiji će djelokrug poslova te njihova prava i dužnosti ukratko biti izloženi kroz ovaj rad.

Cilj ovog rada je ući u problematiku nasilja u obitelji uz analizu razvoja pravnih okvira, koji se koriste u borbi protiv toga problema. Osim analize pravnog okvira, rad će obuhvatiti i pregled relevantnih statističkih podataka i važnijih slučajeva kako bi se dobio uvid u opseg i prirodu nasilja u obitelji. Na temelju provedenih analiza, rad će ponuditi preporuke za unapređenje pristupa u suzbijanju obiteljskog nasilja, s ciljem jačanja zaštite žrtava i učinkovitijeg sankcioniranja počinitelja.

2. NASILJE U OBITELJI

2.1. Općenito

Nasilje u obitelji obuhvaća različite oblike zlostavljanja među članovima obitelji, odnosno postupanja usmjerena ugrožavanju sigurnosti i izazivanju straha za sigurnost te druge oblike ponižavajućih postupanja prema članovima obitelji. Navedena postupanja tako uključuju „primjenu fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda, tjelesno kažnjavanje ili drugi način ponižavajućeg postupanja prema djeci, psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost, ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje

¹ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24)

korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci, zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje.² Opisani oblici nasilja mogu se pojaviti u svim vrstama obiteljskih odnosa, uključujući odnose između supružnika, članova izvanbračne zajednice, (neformalnih) životnih partnera, roditelja i djece, kao i odraslih i djece prema starijim roditeljima.

Fizičko nasilje uključuje udarce, gušenje, šamare i bilo kakvu drugu vrstu tjelesnog povređivanja. Emocionalno zlostavljanje se može javiti u obliku prijetnje, ponižavanja, konstantnih kritika i druge oblike psihološkog maltretiranja koje utječu na samopouzdanje i emocionalno zdravlje žrtava. Nadalje, seksualno nasilje podrazumijeva svaki neželjeni seksualni čin usmjeren prema žrtvi. Vrlo važan aspekt nasilja u obitelji čini i ekonomska kontrola žrtve koja obuhvaća oduzimanje ili kontrolu nad financijskim resursima žrtve, čime se potiče ovisnost o zlostavljaču.

Kod nasilja u obitelji veliki je problem što žrtve često popuštaju zlostavljaču jer nakon perioda zlostavljanja dolaze i periodi mirenja i privremenog zatišja te se između zlostavljača i žrtve stvara prividni dojam poboljšanog odnosa kada zlostavljač tvrdi da će se situacija promijeniti te otežava žrtvi odluku o odlasku, prekidu sa zlostavljačem i stvara osjećaje straha, nesigurnosti i bespomoćnosti.

2.2. Razvoj pojma nasilja u obitelji kroz povijest

Pojam nasilja u obitelji i njegovo identificiranje i prosuđivanje kao problema u društvenim odnosima mijenjao se kroz povijest. U velikom broju društava kroz povijest, obiteljski odnosi smatrali su se privatnim segmentom života te su vanjska zadiranja u isti bila minimalna. Tradicionalni patrijarhalni sustavi često su pružali legitimitet nasilnom ponašanju, posebno muževa prema suprugama i roditelja prema djeci. Značajan vremenski period bio je obilježen navedenim poimanjem nasilja te su tek su društvene promjene i borbe za ljudska prava u 20.

² Ibid.

stoljeću dovele do promjene načelnih gledišta i prepoznavanja obiteljskog nasilja kao ozbiljnog problema u društvenim odnosima.

Primjerice, u antičkoj Grčkoj i Rimu, pa čak i u srednjovjekovnoj Europi, bilo je prihvatljivo da muževi fizički discipliniraju svoje žene i djecu koristeći i fizičku silu. U to vrijeme patrijarhalnog uređenja i očinska vlast *patria potestas* obuhvaćala je i pravo na život i smrt članova obitelji (*ius vitae ac necis*).³ Takva uloga muškaraca u obitelji postupno se mijenjala u razdoblju renesanse i prosvjetiteljstva, kada je počela rasti svijest o važnosti ljudskih prava i slobodna, odnosno dostojanstva svih pojedinaca, pa tako žena i djece.

U 19. i 20. stoljeću, različiti socijalni pokreti s naglaskom na pokret za ljudska prava, pokret za ženska prava i pokret za dječja prava počeli su isticati važnost prava na život bez nasilja. U navedenom se razdoblju počinje stvarati pravni okvir, odnosno pravno regulirati pitanje nasilja u obitelji te se pojavljuju prvi zakoni koje se bave upravo nasiljem u obitelji kao specifičnim područjem regulacije. Sukladno navedenom Ujedinjeno Kraljevstvo je 1996. godine donijelo Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (*Family Law act*), koji je bio jedan od prvih zakona te vrste na svijetu.⁴

2.3. Suvremeno doba

U suvremenom dobu, uvidjelo se da je nasilje u obitelji ozbiljan problem koji zahtijeva opsežniju, odnosno cjelovitu zakonsku regulativu, a isto tako i njeno postupno unaprjeđenje kako bi se žrtvama pružila kvalitetnija zaštita te počinitelji efikasnije sankcionirali.

Slijedom navedenog, mnoge države donijele su posebne zakone radi regulacije navedene problematike. Na primjer, u Hrvatskoj je 2003. godine donesen Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (dalje: ZZNO), koji posljednjih godina kontinuirano prolazi kroz izmjene i dopune s ciljem poboljšanja zaštite žrtava.⁵

³ Horvat, M., *Rimsko pravo*, Pravni fakultet, Zagreb, 2008, str. 143.

⁴ Parliament of the United Kingdom, Family Law Act (1996). Dostupno na: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/27/contents> (19.07.2024.)

⁵ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/03)

Međunarodne organizacije kao što su Ujedinjeni narodi, Svjetska zdravstvena organizacija i Vijeće Europe imaju odlučnu ulogu u uspostavi i promicanju zakonodavnih okvira koji sprječavaju i sankcioniraju nasilje u obitelji, ali i njihovu ujednačavanju. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, poznata kao Istanbulska konvencija, potpisana 2011. godine, predstavlja jedan od ključnih međunarodnih dokumenata koji se bavi opisanom problematikom.⁶

Nadalje, Europski je parlament 2024. usvojio je nova pravila Europske unije kako bi suzbio nasilje nad ženama i nasilje u obitelji. Nova Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća fokusira se na pružanje zaštite ženama svih uzrasta koje su često žrtve različitih oblika nasilja uključenih u ovu Direktivu. Direktiva uspostavlja mjere kojima se nastoji riješiti problematika nasilja nad ženama i unutar obitelji.⁷

Osim odgovarajuće zakonske regulative, kako je ranije izneseno, u okviru rješavanja problematike nasilja u obitelji potreban je sveobuhvatan pristup koji će uključiti i djelovanje kaznenog pravosuđa, socijalne usluge i podršku nevladinih organizacija. U skladu s navodima o sveobuhvatnim pristupom države su počele razvijati i specijalizirane institucije i programe namijenjene pružanju podrške žrtvama obiteljskog nasilja. Navedeni programi obuhvaćaju obrazovne programe, radionice, kampanje podizanja svijesti te pripremu edukativnih i preventivnih mjera koji se bave pitanje rodne ravnopravnosti, prevencije i suzbijanja nasilja te zaštite od nasilja u obitelji.

No, bez obzira na sve donesene propise i sve poduzete mjere, i danas svakodnevno svjedočimo slučajevima nasilja u obitelji i poražavajućim statistikama, a osobito teška situacija je bila 2020. godine za vrijeme trajanja karantene uzrokovane bolesti Covid-19 uz 40% povećanja kaznenih djela nasilja u obitelji. Sve to vodi nas do zaključka kako u rješavanju odnosnog problema nije dovoljno samo donijeti pravnu normu, već i osigurati njezino provođenje uz pružanje potpore žrtvama te kontinuirano podizanje društvene svijesti i edukacije.

⁶ Vijeće Europe, "Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji" (Istanbulska konvencija), 2011.

⁷ Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

3. ZAŠTITA ŽENA I DJECE

3.1. Femicid

Nasilje nad ženama najčešće se označava kao „rezultat nejednake raspodjele moći između muškaraca i žena koja rezultira ozbiljnom diskriminacijom žena unutar društva i obitelji, čime se krši ili povređuje uživanje osnovnih ljudskih prava i sloboda.“⁸

Najteži oblik nasilja nad ženama svakako je femicid. Femicid je ubojstvo žene upravo zbog toga što je žena, odnosno radi se o najekstremnijem obliku obiteljskog nasilja. Femicid može biti počinjen od strane svake osobe, a kada je počinjen od osobe koja je u intimnom i obiteljskom odnosu sa žrtvom naziva se intimni femicid⁹

Od međunarodnih dokumenata koji uređuju problematiku femicida za istaknuti je Bečka konvencija koja utvrđuje da „femicid označava ubojstvo žena i djevojčica zbog njihovog spola koje može biti ubojstvo kao rezultat nasilja intimnog partnera, mučenje i mizogino ubijanje žena, ubijanje u ime časti, u kontekstu oružanog sukoba, zbog miraza, zbog seksualne orijentacije i rodnog identiteta, ubijanje domorodačkih i autohtonih žena i djevojčica zbog njihovog spola, infanticid ženske djece i fetucid na temelju spola, smrt uzrokovana genitalnim sakaćenjem, optužbe za vještičaranje te ostale vrste femicida povezane sa bandama, organiziranim kriminalom, preprodavačima droge, trgovinom ljudima te širenjem lakog oružja.“¹⁰

Hrvatski je zakonodavac pod utjecajem Istanbulske konvencije, 2011. godine u Kazneni zakon implementirao kvalificirani oblik ubojstva kojim je kao takvo propisano ubojstvo člana obitelji kojeg je počinitelj već prije zlostavljao, a u okviru navedenog opisa obuhvaćene su i sastavnice femicida.¹¹

Izmjenom Kaznenog zakona 2024. godine uvedeno je novo kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe kao novi kvalificirani oblik teškoga ubojstva. Prema članku 111.a Kaznenoga zakona: „Tko počini rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe, kazniti će se kaznom zatvora od najmanje 10 godina ili kaznom dugotrajnog zatvora. Pri utvrđivanju KD-a uzeti će se u obzir

⁸ Ignjatović, T., *Nasilje prema ženama u intimnom partnerskom odnosu: Model koordiniranog odgovora zajednice*, Rekonstrukcija Ženski fond, Novi Sad, 2011., str.13.

⁹ Aljinović, N.: *Intimni femicid u kontekstu obiteljskog nasilja: Od neologizma do nomenklature kaznenog djela, Nevena Aljinović*, izvorni znanstveni rad 09/2023, str 2., Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/461600> (15.07.2024.)

¹⁰ UN, Economic and Social Council, Vienna Declaration on Femicide, 2012. Dostupno na: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/_E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf (24.06.2024.)

¹¹ Aljinović, N., op.cit. u bilj 10, str 7.

da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju“.¹²

3.2. Prava djece

U društvenim i obiteljskim odnosima osim nasilja prema ženama, vrlo rašireno je i nasilje prema djeci. Nasilje prema djeci predstavlja ozbiljan problem upravo iz razloga što se radi o posebno ranjivoj kategoriji osoba koje se ne mogu štiti. Nasilje prema djeci može biti prema njima izravno upereno te se tada pojavljuju kao žrtve nasilničkog ponašanja, ali isto tako se smatra nasiljem prema djeci nasilničko ponašanje prema drugima, posebice članovima obitelji u kojem slučaju djeca sudjeluju kao svjedoci. Navedene su okolnosti za djecu posebno teške jer je riječ o njihovim najbližima od kojih bi prvenstveno trebali primati zaštitu, a ne tražiti zaštitu. Djeca su također žrtve nasilja čak i kada nisu žrtve ili svjedoci, odnosno kada nisu prisutni u situacijama obiteljskog nasilja te kasnije mogu trpjeti psihološke i emocionalne posljedice koje se očituju u problemima u ponašanju.¹³ Stoga je očita osobita važnost pravnog reguliranja te problematike.

U svrhu što učinkovitije zaštite najranjivije skupine osoba pristupilo se stvaranju posebnog pravnog okvira usmjerenog zaštiti djece. Tako je 1959. godine donesena Deklaracija o pravima djeteta kao jedan je od prvih i važnijih dokumenata u sferi zaštite djece i proklamacije njihovih prava. Navedena deklaracija već u svojoj Preambuli navodi da „čovječanstvo duguje djetetu najbolje što može dati“ dok u čl. 19. Deklaracija navodi da su države dužne poduzeti sve potrebne mjere za zaštitu djece od nasilja.¹⁴

Iako je riječ o neobvezujućem dokumentu isti je imao širok i snažan utjecaj na zaštitu i daljnji razvoj prava djece. Navedena deklaracija bila je temelj kasnijim dokumentima koji su regulirali prava djeteta, pa tako i Konvenciji o pravima djeteta iz 1989. Spomenuta je konvencija važna jer je riječ o međunarodnom dokumentu kojeg je potpisalo čak 196 država, čime je postao najšire, ali i najbrže prihvaćen sporazum na području ljudskih prava u povijesti i kojim su

¹² Kazneni zakon pročišćeni tekst zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24)

¹³ Pravobraniteljica za djecu: Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2023. Zagreb, ožujak 2024. str 41

¹⁴ Opća skupština UN-a 20.11.1959., Deklaracija o pravima djeteta 1959.

regulirana prava djece u čitavom svijetu. Navedenu konvenciju preuzela je i Republika Hrvatska nakon osamostaljenja 1991. godine, a na temelju posebne odluke Vlade Republike Hrvatske.¹⁵

U čl. 19 Konvencije određeno je: „Države stranke poduzet će sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zloporaba, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine roditelj(i), zakonski skrbnik(ci) ili neka druga odgovorna osoba kojoj je skrb djeteta povjerena.“¹⁶

U oblasti zaštite prava djece važna je i Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (Lanzarotska konvencija) iz 2007.godine. Konvencijom su propisana prava djeteta na zaštitu od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, uključujući i pitanja obiteljskog nasilja.¹⁷

U Republici Hrvatskoj zaštita prava djece propisana je prije svega Obiteljskim zakonom koji u članku 132. kaže : „, Svatko je dužan prijaviti Hrvatskom zavodu za socijalni rad povredu djetetovim osobnim i imovinskih prava. Povreda osobnih prava podrazumijeva osobito: Tjelesno li mentalno nasilje, spolne zloporabe, zanemarivanje ili nehajno postupanje, zlostavljanje ii izrabljivanje djeteta, izloženost djeteta obiteljskom nasilju“.¹⁸

U Nacionalnom planu za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. godine stoji kako je Vlada Republike Hrvatske od 1999. godine u kontinuitetu donosila akte strateškog planiranja za zaštitu i promicanje prava djeteta: Nacionalni program djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj za razdoblje 1999. do 2005. godine; Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine; Prioritetne aktivnosti za dobrobit djece od 2003. do 2005. godine s ciljem definiranja provedbe Konvenciju o pravima djeteta; Nacionalnu strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine.¹⁹

¹⁵ Konvencija o pravima djeteta, Dostupno na: <https://www.unicef.org/croatia/konvencija-o-pravima-djeteta> (25.06.2024.)

¹⁶ Opća skupština UN-a 20.studeni 1989. godine (rezolucija br. 44/25), Konvencija o pravima djeteta, Dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf (25.06.2024.)

¹⁷ Odbor ministara 12 .srpnja 2007., Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, Dostupno na: <https://rm.coe.int/168046e1d1> (25.06.2024.)

¹⁸ Obiteljski zakon (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23)

¹⁹ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Zagreb, travanj 2022., Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. godine

Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj iz 2014. godine donesena je za razdoblje od 2014. do 2020. godine, a primarni joj je cilj bio „postići djelotvornije promicanje i zaštitu prava djece u Republici Hrvatskoj kroz provedbu postojećih međunarodnih i nacionalnih standarda na području prava djece, promovirajući cjeloviti i integrativni pristup pravima djece.“²⁰

Strategija se oslanja na Strategiju Vijeća Europe o pravima djeteta (2012.-2015.) i EU Agende za prava djece i propisuje četiri strateška cilja: (1) Unapređivanje sustava i osiguravanje usluga prilagođenih djeci u pet značajnih područja života djeteta odnosno u sustavu pravosuđa, sustavu zdravstva, sustavu socijalne skrbi, sustavu obrazovanja te u sportu, kulturi i drugim aktivnostima slobodnog vremena; (2) Eliminacija svih oblika nasilja nad djecom; (3) Osiguranje prava djece u ranjivim situacijama i (4) Osiguranje aktivnog sudjelovanja djece.²¹

Nastavno na ranije donesene programe i strategije Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike 2022. godine donijelo je Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. godine kojim se nastavlja s aktivnostima usmjerenima sveobuhvatnoj zaštiti djece. Nacionalni plan imao je za cilj osigurati uvjete zaštite prava svakog djeteta bez iznimke s naglaskom da se u svim životnim aspektima koji imaju utjecaj na formiranje djeteta prednost ima dati najboljem interesu svakog djeteta.²²

Navedenim Nacionalnim planom se također definiraju mjere za zaštitu djece od svih vrsta i oblika nasilja koja ugrožavaju i povrjeđuju njihova prava te utječu na njihov razvoj te se ističe važnost stalnog unaprjeđivanja sustava zaštite prava djece. Spomenutim se mjerama nastoje prevenirati, reducirati i u konačnosti eliminirati svi oblici nasilja nad djecom, uključujući i nasilje u obitelji.²³

Važnu ulogu u nadzoru provedbe spomenutih zakona te međunarodnih dokumenata i obveza ima institut pravobranitelja za djecu. Prema Izvješću o radu pravobraniteljice za djecu iz 2023. godine od 2 183 predmeta zaprimljena u 2023. godini 392 se odnose na nasilje nad djecom i zanemarivanja djece, 198 se odnose na njihova pravosudna prava, a 137 se odnosi na pitanje sigurnosti djece. Pravobranitelj za djecu, osim što provodi nadzor nad provedbom regulatornih

²⁰ Ministarstvo socijalne politike i mladih, Zagreb, rujan 2014, Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine

²¹ Ibid.

²² Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Zagreb, travanj 2022., Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. godine

²³ Ibid.

aktivnosti i predlaže mjere za unaprjeđenje i zaštitu prava i interesa djece, zaprima pritužbe te prati povrede pojedinačnih prava djeteta. Prijave i pritužbe u najvećem broju podnose roditelji, međutim brojne su prijave i od strane institucija (430). Najčešće su to obrazovne institucije, odnosno škole i dječji vrtići koji uoče fizičke promjene ili promjene u ponašanju djeteta pa traže savjet i preporuku za daljnje postupanje ili prijavljuju konkretne povrede prava djece u slučaju da primijete zanemarivanje skrbi o djetetu, odnosno ukoliko sumnjaju na nasilno i grubo ponašanje u obitelji.

Pravobraniteljica za djecu je u svom Izvješću o radu iz 2023. godine istaknula kako je aktualni problem u zaštiti prava djeteta izostanak djelotvorne i pravovremene reakcije nadležnih tijela, odnosno nepoduzimanje mjera udaljavanja i drugih mjera zaštite te izostanak odgovarajućeg sankcioniranja počinitelja. U okviru Izvješća o radu pravobraniteljice za djecu ističe se slučaj u kojem je smrtno stradala jedno i pol godišnja djevojčica koju je sjekirom ubio majčin bivši izvanbračni partner s time da iako je počinitelj bio u više navrata prijavljiv za obiteljsko nasilje, samo jednom je bio osuđen, a kao sankcija mu je određena novčana kazna. Time je ukazano na činjenicu da su u konkretnom slučaju nadležna tijela ozbiljno zakazala u zaštiti djece te da izostanak odgovarajuće reakcije nadležnih tijela može dovesti do najpogibelnijih posljedica za najosjetljivije članove društva.

U 2023. godini zaprimljeno je 392 prijave nasilnog i zanemarujućeg ponašanja prema djeci, a od tog se 308 prijava odnosilo na nasilje.

Prema izvješću o radu pravobraniteljice za djecu, prikupljeni i izloženi podaci ukazuju na porast nasilja nad djecom u obitelji, a uzimajući u obzir i velik broj ne prijavljenih slučajeva može se zaključiti kako je statistika i dalje poražavajuća. Slijedom navedenog, rješavanje problematike nasilja nad djecom zahtijeva daljnje izmjene zakonskih okvira, poduzimanje odgovarajućih mjera kojim će se utjecati na rad institucija i povećati izvjesnost sankcioniranja počinitelja, ali i načelno podizanje svijesti u svim društvima o problematici nasilja nad djecom i nasilja u obitelji.²⁴

²⁴ Pravobraniteljica za djecu: Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2023. Zagreb, ožujak 2024, str 41-42

4. MEĐUNARODNI PRAVNI IZVORI

4.1. Općenito

Nasilje u obitelji jedan je od težih oblika kršenja ljudskih prava u prilog čemu govore brojni nacionalni i međunarodni dokumenti te naponi država i međunarodne zajednice da se navedene povrede u najvećoj mjeri otklone. Međunarodni pravni izvori imaju ključnu ulogu u promociji ljudskih prava te standardizaciji zaštite ljudskih prava, posebice u odnosu na prava žena i djece koji su više izloženi svim vrstama i oblicima nasilja. Također, međunarodni pravni izvori postavljaju temelje državama za daljnju razradu, odnosno poduzimanje zakonodavnih, administrativnih i pravosudnih mjera protiv nasilja u obitelji. Republika Hrvatska tako je potpisnica brojnih međunarodnih dokumenata iz područja zaštite od nasilja u obitelji, a u ovom radu analizirati će se nekoliko ključnih međunarodnih dokumenata koji se bave eliminacijom obiteljskog nasilja.

4.1.1. Konvencija Ujedinjenih naroda o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) donesena je 1979. godine u okviru Ujedinjenih naroda te predstavlja jedan od najvažnijih međunarodnih dokumenata za zaštitu prava žena iako se ne bavi izričito samim pitanjem nasilja u obitelji već upire na provedbu politike uklanjanja i zabrane svakog oblika diskriminacije žena uz unošenje načela jednakosti muškaraca i žena u ustave ili zakone država. Konvencija je također bila podloga za donošenje daljnjih propisa u odnosu na jačanje prava žena.²⁵

Nadalje, Konvencija u čl. 17 propisuje osnivanje Odbora za uklanjanje diskriminacije žena kojem će države potpisnice podnositi izvješća o provedbi, a s ciljem praćenja napretka u primjeni Konvencije. Na osnovi zaprimljenih informacija i izvješća Odbor je dužan izvještavati Opću skupštinu Ujedinjenih naroda o radu i provedenom nadzoru te je ovlašten davati svoje prijedloge i preporuke za daljnji razvoj.²⁶

Iako se navedena Konvencija ne bavi izričito nasiljem u obitelji, u njoj sadržana definicija diskriminacije nad ženama uključuje i nasilje nad ženama kao oblik diskriminacije ukoliko ono

²⁵ Opća skupština UN-a, Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), 1979.

²⁶ Ibid.

ima za „svrhu ili posljedicu kršenje ljudskih prava žena“ te zabranjuje diskriminaciju u obiteljskim odnosima.²⁷

Odbor je isto tako u Općoj preporuci br. 19 o nasilju nad ženama iznio pojašnjenje da definicija diskriminacije uključuje i „spolno utemeljeno nasilje koje je usmjereno protiv žena zato što su žene, i koje neproporcionalno pogađa žene, a uključuje akte ili pokušaje primjene fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja.“²⁸

4.1.2. Deklaracija Ujedinjenih naroda o uklanjanju nasilja nad ženama

Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama donesena 1993. godine od strane Opće skupštine Ujedinjenih naroda predstavlja prvi međunarodni dokument koji se izričito bavi pitanjem nasilja nad ženama kao oblikom kršenja ljudskih prava. Ova deklaracija definira nasilje nad ženama kao „svaki čin rodno uvjetovanog nasilja koji rezultira ili može rezultirati fizičkom, seksualnom ili psihičkom štetom ili patnjom žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisiljavanje ili proizvoljno lišavanje slobode, bilo u javnom ili privatnom životu“.²⁹

Deklaracija ističe pravo svake žene na život bez nasilja te apelira na države da osiguraju ista prava sveobuhvatnim mjerama koje uključuju ponajprije preventivne mjere, zaštitu i podršku žrtvama te pravne sankcije. Deklaracija također naglašava važnost međunarodne suradnje i djelovanja multilateralnih tijela u takvom sveobuhvatnom pristupu rješavanja navedene problematike..³⁰

4.1.3. Preporuke Vijeća Europe

U okviru Vijeća Europe donesene su brojne preporuke i konvencije koje se bave problemom nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Jedan od najznačajnijih dokumenata u tom kontekstu je

²⁷ Dr. sc. Dubravka Šimonović : Međunarodnopravni okvir za uklanjanje rodno uvjetovanog nasilja nad ženama : CEDAW konvencija i Istanbulska konvencija, str 6, Dostupno na https://www.pravo.unizg.hr/wp-content/uploads/2023/09/Simonovic_CEDAW.pdf (25.06.2024.)

²⁸ Borić, R. et al., Vlada Republike Hrvatske Ured za ravnopravnost spolova, 2004. - (Biblioteka Ona), Kratak vodič kroz CEDAW - Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i njezinu primjenu u Republici Hrvatskoj

²⁹ Opća skupština UN-a, Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama usvojena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. prosinca 1993. godine, Rezolucija 48/104.

³⁰ Ibid.

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji donesena 2011. godine, a poznata kao Istanbulska konvencija.³¹

Istanbulska konvencija postavlja sveobuhvatan pravni okvir za zaštitu žena od svih vrsta i oblika nasilja te naglasak stavlja na preveniranje, sankcioniranje, reduciranje i eliminiranje nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja. Osim iznesenog, Konvencija traži od država potpisnica da provode preventivne i edukativne programe te da uvedu druge mjere za zaštitu žrtava, a sve kako bi se nasilje koliko je moguće eliminiralo. Također, Konvencija promiče međunarodnu suradnju i potiče razmjenu dobrih praksi između država.³²

4.1.4. Direktive Europske unije

Europska unija također nastoji svojom regulativom, u prvom redu direktivama pridonijeti učinkovitijoj zaštiti žena i suzbijanju nasilja nad ženama i uopće nasilja u obitelji. Jedan od značajnijih dokumenata u tom smjeru jest Direktiva 2012/29/EU o pravima žrtava kaznenih djela donesena 2012. godine. Navedena direktiva uspostavlja minimalne standarde u kontekstu pružanju podrške žrtvama i zaštiti od nasilja u obitelji..³³

Direktiva naglašava pravo žrtava na informiranost, podršku, učinkovitu zaštitu i pristup pravdi te traži od država članica da osiguraju da pravosuđe prati navedene zahtjeve.

Europski parlament i Vijeće EU donijeli su i Strategiju za ravnopravnost spolova 2020-2025, koja nastoji poboljšati rodnu politiku EU, uspostaviti rodno pravno gospodarstvo te određuje specifične mjere za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja, prepoznavanje i suzbijanje predrasuda i stereotipa.³⁴

Nadalje, Europski je parlament 2024. godine uspostavio nova pravila za suzbijanje nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja donošenjem Direktive (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i

³¹ Konvencija o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (NN 3/2018)

³² Ibid.

³³ Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP

³⁴ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020-2025, Bruxelles, 05.03.2020.

Vijeća. Direktiva stavlja naglasak na zaštitu žena i djevojčica propisivanjem posebnih mjera usmjerenih otklanjanju svih vrsta i oblika nasilja obuhvaćenih ovom Direktivom.³⁵

4.2. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Dalje: EKLJP), usvojena 1950. godine, predstavlja jedan od najvažnijih međunarodnih dokumenata u području ljudskih prava. Iako se Konvencija izričito ne bavi pitanjem nasilja u obitelji, njezine odredbe pružaju opći okvir za zaštitu prava koja su relevantna za borbu protiv nasilja u obitelji.

Članak 2. Konvencije jamči pravo na život, dok Članak 3. zabranjuje mučenje i nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje. Ove odredbe osiguravaju osnovu za protuzakonito kažnjavanje svih oblika nasilja, uključujući obiteljsko nasilje.³⁶

Europski sud za ljudska prava razvio je značajnu sudsku praksu koja se bavi nasiljem u obitelji. Sud je u nekoliko presuda istaknuo obvezu država da učinkovito istraže slučajeve nasilja u obitelji i osiguraju adekvatnu zaštitu žrtvama. Na primjer, u predmetu Opuz protiv Turske Sud je presudio da Turska nije poduzela potrebne mjere da zaštiti ženu i njezinu majku od nasilnog člana obitelji, što je rezultiralo kršenjem Članaka 2. i 3. Konvencije.³⁷

Dodatno, Članak 8. Konvencije osigurava pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, što može uključivati zaštitu od nasilja i zlostavljanja unutar obitelji. Europski sud često se poziva na ovaj članak u slučajevima koji se tiču obiteljskog nasilja, ističući da države imaju pozitivne obveze zaštite koje nadilaze pukih zakonodavnih mjera.³⁸

4.3. Praksa Europskog suda za ljudska prava

Pravila Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava (EKLJP) oživotvoruju se prvenstveno putem prakse Europskog suda za ljudska prava (Dalje: ESLJP) koji svojim tumačenjima i

³⁵ Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

³⁶ (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda pročišćeni tekst MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

³⁷ Predmet Opuz protiv Turske, zahtjev 33401/02, 9.lipanj 2009

³⁸ (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda pročišćeni tekst MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

presudama utvrđuje pravne standarde i nameće državama članicama pozitivne obveze kojih se moraju pridržavati svi sudovi i ostala državna tijela država članica.

ESLJP se prvi put suočio s problemom obiteljskog nasilja u slučaju *Kontrova protiv Slovačke* (2007).³⁹

U predmetu *Opuz vs Turska* 2009. godine ESLJP je utvrdio kako je došlo do povrede članka 2 EKLJP-a odnosno pravo na život, povrede čl. 3 odnosno zabrane mučenja ili zlostavljanja i povreda čl. 14 u vidu poštivanja zabrane diskriminacije.⁴⁰

Naime u tom slučaju muž podnositeljice je smrtno ranio njezinu majku iz vatrenog oružja dok je pomagala podnositeljice da pobjegne od supruga. Obzirom da su podnositeljica i njezina majka više puta su prijavljivale a nakon toga povlačile prijavu protiv supruga podnositeljice zbog njegovih pritisaka, te da je i ranije nasilje eskaliralo ozljedama potencijalno opasnima po život ESLJP je utvrdio kako je razumno bilo za bilo očekivati mogućnost smrtonosnog napada te da vlasti nisu poduzele potrebne mjere za zaštitu žrtava.⁴¹

ESLJP je isto tako tada utvrdio važnost intervencije i u privatnu sferu u slučajevima obiteljskog nasilja i u slučajevima kada žrtva povuče svoju prijavu te da se u obzir moraju uzeti sve okolnosti slučaja.⁴²

Za Republiku Hrvatsku značajna je presuda u slučaju *Tomašić i dr. protiv Hrvatske* (2009) u kojem je zbog propusta nadležnih tijela došlo do smrti tri osobe. Postupak je pokrenut protiv Republike Hrvatske 30.listopada 2006. od strane pet hrvatskih državljana, dva supružnika i njihove djece. Sud je u tom slučaju jednoglasno presudio da je došlo do povrede članka 2. Konvencije u njegovom materijalnopravnom aspektu, zbog pomanjkanja odgovarajućih mjera za sprječavanje smrti M.T. i V.T., kćeri i sestre podnositelja te njezine kćeri.⁴³

U predmetu *Ž. B. vs. Republika Hrvatska* 47666/13, 2017. podnositeljica zahtjeva Ž.B. je podnijela kaznenu prijavu policiji u kojoj navodi da je u protekle dvije godine žrtva obiteljskog nasilja od strane svojeg supruga B.B. Tijekom kaznenog postupka došlo je do brisanja zasebnog kaznenog djela nasilja u obitelji u Kaznenom zakonu iz 2011. godine te je kazneni postupak

³⁹ Predmet *Kontrova protiv Slovačke*, zahtjev 7510/04, 24. rujan 2007.

⁴⁰ Predmet *Opuz protiv Turske*, zahtjev 33401/02, 9.lipanj 2009

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ Predmet *Branko Tomašić i drugi protiv Republike Hrvatske*, zahtjev br. 46598/06, 15. siječanj 2009.

bio obustavljen i bilo ga je moguće nastaviti samo kroz prekršajni postupak. ESLJP je zaključio kroz svoje istraživanje postojećih pravnih mehanizama kako iako je Kaznenim zakonom ukinuto zasebno kazneno djelo nasilja u obitelji da se ono moglo podvesti pod teže oblike brojnih drugih kaznenih djela te je utvrdio propuste državnog odvjetništva da razmotri svaku mogućnost da se kazneni postupak nastavi.⁴⁴

Presudom Tölle protiv Hrvatske 10. prosinca 2020. ESLJP je utvrdio kako su hrvatski sudovi povrijedili pravo na slobodu izražavanja predsjednice udruge za zaštitu žena žrtava obiteljskog nasilja Neve Tölle koja je bivšeg supruga jedne od žena iz skloništa nazvala zlostavljačem u radijskoj emisiji emitiranoj uživo, a hrvatski sud ju je osudio za uvredu.⁴⁵ Autonomna ženska kuća priopćila je da presuda predstavlja priznanje važnosti njihovog rada i potiče demokratski duh, nenasilje i jednakost. ESLJP je u presudi istaknuo kako su rasprave o nasilju nad ženama i u obitelji od širokog javnog interesa te kako nema mjesta ograničavanju sloboda izražavanja u borbi protiv toga problema⁴⁶, odnosno da se mora postići razumna ravnoteža između ograničenja slobode izražavanja i legitimnog cilja koji se time želi postići.⁴⁷

Nadalje, u presudi J.I. 8. rujna 2022. protiv Hrvatske utvrđeno je kako je podnositeljica, žena romskog podrijetla tri puta prijavila policiji da joj njezin silovatelj prijeti smrću tijekom njegovog „vikend“ izlaska iz zatvora, a domaća tijela propustila su reagirati te je ESLJP u presudi utvrdio da je došlo do povrede čl.3. Konvencije (zabrana mučenja).⁴⁸

Naime, u navedenom slučaju nadležna tijela nisu provela učinkovitu istragu povodom prijave podnositeljice o prijetnjama njezinog oca koji je već izdržavao kaznu zatvora zbog silovanja i zlostavljanja. Pred ESLJP-om je stoga podnositeljica prigovarala propustu domaćih tijela da ju zaštite zbog njezina romskog podrijetla te da su ju omalovažavali i diskriminirali te je Sud zaključio kako hrvatske vlasti doista nisu provele učinkovitu istragu i pružile potrebnu zaštitu.

⁴⁹

⁴⁴ Predmet Ž.B. protiv Hrvatske, zahtjev br. 47666/13, 11. srpanj 2017. godine

⁴⁵ Predmet Tölle protiv Hrvatske, zahtjev br. 41987/13, 10. prosinac 2020.

⁴⁶ ESLJP: Hrvatski sudovi povrijedili pravo na slobodu izražavanja Neve Tölle, Dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/esljp-hrvatski-sudovi-povrijedili-pravo-na-slobodu-izrazavanja-neve-tolle-43877> (20.08.2024.)

⁴⁷ Vlada RH, Ured zastupnika RH pred Europskim sudom za ljudska prava, Nova presuda- Tölle protiv Hrvatske, Dostupno na <https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/nova-presuda-tolle-protiv-hrvatske/667> (20.08.2024.)

⁴⁸ Predmet J.I. protiv Hrvatske, zahtjev br. 35898/16, 8. rujna 2022.

⁴⁹ Analiza presude J.I. protiv Hrvatske br. zahtjeva 35898/16, Dostupno na <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Analize%20presuda%20i%20odluka/J.I.%20analiza%20presude.pdf> (20.08.2024.)

4.4. Istanbulska konvencija

Istanbulska konvencija, formalno nazvana Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, usvojena je 2011. godine i predstavlja najopsežniji međunarodni ugovor u vezi s ovim pitanjem. Ova konvencija ima za cilj spriječiti nasilje nad ženama, zaštititi žrtve i kazniti prekršitelje, te promovirati međunarodnu suradnju u borbi protiv obiteljskog nasilja.⁵⁰

U Preambuli konvencije piše da je : ... ostvarenje de jure i de facto ravnopravnosti žena i muškaraca ključni element u sprječavanju nasilja nad ženama, da je nasilje nad ženama manifestacija povijesno nejednakih odnosa moći između žena i muškaraca, koji su doveli do dominacije nad ženama i diskriminacije žena i do sprječavanja punog napretka žene; prepoznajući strukturalnu narav nasilja nad ženama kao rodno utemeljenog nasilja, te da je nasilje nad ženama jedan od ključnih socijalnih mehanizama kojim se žene prisilno stavlja u podređeni položaj u odnosu na muškarce; prepoznajući, s velikom zabrinutošću, da su žene i djevojčice često izložene teškim oblicima nasilja kao što su nasilje u obitelji, seksualno uznemiravanje, silovanje, prisilni brak, zločini počinjeni u ime takozvane »časti« i sakaćenje ženskih spolnih organa, koji predstavljaju tešku povredu ljudskih prava žena i djevojčica i glavnu zapreku postizanju ravnopravnosti žena i muškaraca; prepoznajući stalna kršenja ljudskih prava tijekom oružanih sukoba koja pogađaju civilno stanovništvo, posebno žene u obliku široko rasprostranjenog ili sustavnog silovanja i seksualnog nasilja te mogućnost porasta rodno utemeljenog nasilja tijekom i nakon sukoba; prepoznajući da su žene i djevojčice izložene većem riziku rodno utemeljenog nasilja nego muškarci; prepoznajući da nasilje u obitelji nerazmjerno pogađa žene te da muškarci također mogu biti žrtve nasilja u obitelji; prepoznajući da su djeca žrtve nasilja u obitelji, uključujući i kao svjedoci nasilja u obitelji; u težnji za stvaranjem Europe bez nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, sporazumjele su se kako slijedi...“

51

Svrha Konvencije je zaštititi žene od svih oblika nasilja i nasilja u obitelji, pridonijeti suzbijanju svih oblika diskriminacije žena i promicanje ravnopravnosti uz osnaživanje žena, izraditi sveobuhvatni okvir, politike i mjere za zaštitu i pomoć žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u

⁵⁰ Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (NN 3/2018)

⁵¹ Ibid.

obitelji, promicati međunarodnu suradnju na tome području i pružiti potporu organizacijama i tijelima u borbi protiv toga problema i uspostaviti specifičan mehanizam nadzora.⁵²

Konvencija nasilje nad ženama definira kao kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije žena i označava sva djela rodno utemeljenog nasilja koji imaju za posljedicu tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, a nasilje u obitelji definira kao sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji ili kućanstvu ili između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera.⁵³

Konvencija nameće obvezu država članica da osiguraju dostupnost specijaliziranih službi podrške, poput skloništa, hitnih telefonskih linija i savjetovališta za žrtve.⁵⁴

Države potpisnice su također obvezne uspostaviti obrazovne programe koji će promovirati rodnu ravnopravnost, nenasilje i poštivanje ljudskih prava. Preventivne mjere uključuju kampanje podizanja svijesti i treninge za profesionalce koji dolaze u kontakt sa žrtvama obiteljskog nasilja, poput policajaca, pravnika i zdravstvenih djelatnika.⁵⁵

Konvencija ima posebne odredbe o međunarodnoj suradnji, tražeći od država da surađuju u istragama, kaznenom progonu i izvođenju pred sud osoba optuženih za nasilje u obitelji te da razmjenjuju informacije i najbolje prakse. Uvođenje sustava monitoringa putem Grupe stručnjaka za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (GREVIO) također predstavlja ključnu komponentu konvencije, osiguravajući provedbu i praćenje usklađenosti država članica.⁵⁶

Odbor je dužan pratiti i ocjenjivati napredak u implementaciji konvencije za države koje su je ratificirale.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

Konvencija je prvi međunarodni dokument koji sadrži definiciju roda kao „društveno oblikovane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce;⁵⁷

Upravo zbog te definicije došlo je otpora javnosti pa i struke prema Konvenciji i njezinoj implementaciji te dovelo do odstupanja Turske iz Konvencije, koja je ironično bila i njezina prva potpisnica.⁵⁸

Niti jedna Konvencija do sada nije toliko „podigla prašinu“ obzirom na to da se javnost snažno podijelila na one koji su s jedne strane smatrali da se tim dokumentom štiti žene od nasilja, a druga strana je upućivala snažne kritike te čak organizirala prosvjede jer je smatrala da se time „potiho“ želi uvesti rodna ideologija.

Hrvatska je 12. lipnja 2018. godine ratificirala Istanbulsku konvenciju te je premijer Plenković izjavio kako je bit Konvencije spriječiti nasilje nad ženama i u obitelji jer je u RH između 2013. i 2017. godine ubijeno 91 žena, većinom od bliskih osoba i intimnih partnera te da Vlada uvažava zabrinutost određenih skupina vezano uz pitanje rodne ideologije te da odredbe Konvencije ne sadrže obvezu uvođenja rodne ideologije ni promjenu ustavne definicije braka.⁵⁹

U Osnovnom evaluacijskom Izvješću o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Istanbulske konvencije 2023.GREVIO-a kojim je procijenjena razina usklađenosti hrvatskog zakonodavstva u područjima obuhvaćenim Konvencijom utvrđen je pozitivan razvoj kroz reformu hrvatskog Kaznenog zakona u području kaznenih djela protiv spolnog integriteta, a osobito pozdravlja i to što je definicija nasilja u obitelji u ZZNO-u proširena kako bi obuhvatila partnere u intimnoj vezi koji nemaju zajedničko prebivalište ili zajedničko dijete.⁶⁰ No, isto tako GREVIO je utvrdio i postojanje određenih nedostataka u zakonodavstvu i prostora za daljnja poboljšanja poput nedostatka sustavnog i obveznog početnog usavršavanja stručnjaka u sustavima socijalne i zdravstvene skrbi, te predrasuda i patrijarhalnih stavova koji

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Darija Željko: Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Vol. 28, broj 2, 14.08.2021. str 401.

⁵⁹ IUS-INFO, Istanbulska konvencija stupila na snagu, 02.10.2018., Dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/istanbulska-konvencija-stupila-na-snagu-35547> (25.08.2024.)

⁶⁰ izv. prof. dr. sc. A. Petričušić, Osnovno evaluacijsko Izvješće u primjeni Istanbulske konvencije u Republici Hrvatskoj, Informator broj 6804 od 09. listopada 2023.,06.10. dostupno na <https://informator.hr/strucni-clanci/osnovno-evaluacijsko-izvjesce-o-primjeni-istanbulske-konvencije-u-republici-hrvatskoj> (25.08.2024.)

prevladavaju u kaznenopravnom sustavu uz izricanje neadekvatnih sankcija. Zbog nerazumijevanja rodne uvjetovanosti nasilja u obitelji kao osobiti problem ističe se fenomen dvostrukih uhićenja u kojima se žene kao žrtve uhićuju zajedno s počiniteljima zbog samoobrane, te odlučivanje o položaju djece.⁶¹

Shodno svemu tome Izvješće upozorava na potrebu određenih koraka i mjera kako bi se zakonodavstvo uskladilo s odredbama Konvencije i utvrđuje niz područja u kojima su potrebna unaprjeđenja.

Kada se sve navedeno uzme u obzir, Konvencija je ipak pozitivno utjecala na rješavanje problematike nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, prije svega putem prakse ESLJP-a koji se u svojim presudama sve više izričito poziva na odredbe Istanbulske konvencije, te su Sud ne ustručava citirati odredbe Konvencije i za članice Vijeća Europe koje ju nisu ratificirale. Sud stoga može nastaviti s tom praksom te državama koje se i dalje protive ratifikaciji nametati pozitivne obveze, a na stvarni doseg Konvencije najveći utjecaj će imati rad Odbora GREVIO koji ima zadatak da inzistira na implementaciji ciljeva Konvencije u državama članicama.⁶²

4.5. Direktiva(EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Europski parlament je usvojio novo pravilo EU-a s ciljem suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Direktivu (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ove mjere koje proizlaze iz predmetne Direktive osmišljene su kako bi se učinkovito odgovorilo na potrebe žena i djevojčica, budući da su one nerazmjerno pogođene oblicima nasilja obuhvaćenih tom Direktivom, konkretno nasiljem nad ženama i nasiljem u obitelji.⁶³

Prema riječima Paula Van Tigchelta, potpredsjednika belgijske vlade i ministra pravosuđa i Sjevernog mora, "Nasilje nad ženama i unutar obitelji predstavlja ozbiljan problem koji

⁶¹ Ibid.

⁶² Darija Željko: Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Vol. 28, broj 2, 14.08.2021., str 401.

⁶³ Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Dostupno na: <https://www.hok-cba.hr/hok/direktiva-europskog-parlamenta-o-suzbijanju-nasilja-nad-zenama-i-nasilja-u-obilji/> (25.08.2024.)

predstavlja izazov za iskorjenjivanje. Nova direktiva, donesena u EU, osigurat će da počinitelji budu adekvatno kažnjeni diljem Europske unije, te da žrtve dobiju nužnu podršku.“⁶⁴

Ova direktiva kriminalizira niz teških postupaka, uključujući sakaćenje ženskih spolnih organa, prisilne brakove, dijeljenje intimnih slika bez pristanka, uhođenje i uznemiravanje na internetu te poticanje na nasilje ili mržnju putem interneta.⁶⁵

Cilj ove Direktive je uspostaviti sveobuhvatan okvir za u sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja u cijeloj Europskoj uniji. Propisane su kaznene sankcije za različita djela poput genitalnog sakaćenja, prisilnih brakova, distribucije intimnog sadržaja bez pristanka na internetu, cyber uhođenja te poticanja na mržnju i nasilje putem interneta, s kaznama zatvora u rasponu od jedne do pet godina, te liste otegotnih okolnosti koje rezultiraju izricanjem strožih kazni, a pogotovo ako je riječ o nasilju prema djeci, (bivšim) supružnicima ili partnerima, javnim osobama, novinarima ili aktivistima za ljudska prava.⁶⁶

Direktiva također propisuje detaljna pravila za pružanje podrške i zaštite žrtvama nasilja u obitelji a posebna pozornost posvećuje se najranjivijim žrtvama nasilja, posebice onima koje su izložene višestrukim oblicima diskriminacije. Direktiva naglašava potrebu za zaštitom svih žrtava nasilja, bez obzira na spolnu orijentaciju, rodni identitet ili druge karakteristike, pri čemu se posebna pažnja posvećuje potrebama LGBTI žena.⁶⁷

U sklopu prevencije, zakonodavstvo u EU također teži podizanju svijesti građana o uzrocima nasilja u obitelji te važnosti pristanka u međuljudskim odnosima, a nakon stupanja na snagu direktive, države članice imaju tri godine za njezino prenošenje u nacionalno zakonodavstvo, kako bi se osigurala dosljedna provedba propisanih mjera.⁶⁸

Mjere predviđene ovom Direktivom osmišljene su kako bi zadovoljile specifične potrebe žena i djevojčica, kao najranjivijih skupina, a Direktiva posebno spominje i prava djece kao žrtava i svjedoka nasilja u obitelji te mogućih posljedica po njihovo fizičko i mentalno zdravlje, te

⁶⁴ Europsko vijeće, Vijeće Europske unije, Vijeće donijelo prvi zakonodavni akt na razini EU-a o suzbijanju nasilja nad ženama, Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2024/05/07/council-adopts-first-ever-eu-law-combating-violence-against-women/> (25.08.2024.)

⁶⁵ Direktiva(EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024.o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

propisuje pravo i dužnost djelatnika koji radi s djecom poput zdravstvenih, socijalnih radnika ili učitelja da prijave opravdanu sumnju na tjelesne povrede djece.⁶⁹

Udruga B.A.B.E. koja je osnovana sa svrhom promicanja i zaštite ženskih ljudskih prava uz isticanje svih prednosti i pozitivnih strana Direktive ipak ističe i neke propuste Direktive, prije svega vezano uz femicid i propusta da se uvede rodno-specifična zaštita, prilike da se uvrsti kriminalizacija silovanja uz europsku definiciju pristanka na seksualni čin. A isto tako i „prepoznavanje povezanosti između obiteljskog nasilja i nasilja nad djecom predstavlja značajnu manjkavost u kontekstu zaštite djece i žrtava obiteljskog nasilja. Ovaj propust pokazuje nedostatak razumijevanja važnosti kontinuiteta nasilja unutar obitelji, posebno u smislu utjecaja na procese donošenja odluka o skrbništvu nad djecom. Shvaćanje ove povezanosti ključno je za osiguravanje prava djece i njihovih majki, te za pružanje adekvatne zaštite i podrške žrtvama nasilja, kako ženama tako i djeci.“⁷⁰

5. PRAVNI IZVORI U REPUBLICI HRVATSKOJ

5.1. Općenito

Pravni okvir Republike Hrvatske uključuje niz zakonodavnih mjera čija je svrha zaštita žrtava obiteljskog nasilja i osiguravanje pravde počiniteljima.

Od strateških dokumenata bitniji su Zakon o socijalnoj skrbi, Obiteljski zakon, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Kazneni zakon, Prekršajni zakon, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o sudovima za mladež, Zakon o zaštiti svjedoka, Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela, Zakon o suzbijanju diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020., Nacionalna politika za ravnopravnost spolova, Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja i druge.⁷¹

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Kritika udruga B.A.B.E. dostupno na <https://www.zeneimediji.hr/sto-donosi-eu-direktiva-o-suzbijanju-nasilja-nad-zenama-i-nasilja-u-obiljelji/> (25.08.2024.)

⁷¹ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022. godine, rujna 2017. godine

Razvoj hrvatskoga zakonodavstva išao je u smjeru unaprjeđenja sustava zaštite žena od nasilja i suzbijanja problema nasilja u obitelji što je u konačnici dovelo do izmjena zakonodavstva radi usklađivanja s odredbama Istanbulske konvencije te su tijekom 2024. godine izmijenjeni Kazneni zakon, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji i Zakon o kaznenom postupku. Od važnijih izmjena u KZ-u osobito se ističe uvođenje novog kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe kao novi kvalificirani oblik teškog ubojstva uz uvođenje definicije rodno utemeljenog nasilja nad ženama, dok se u ZKP-u ključne novine odnose na slučajeve kršenja mjera opreza i zamjenom istražnim zatvorom, a žrtva istovremeno dobiva pravo na žalbu protiv rješenja o mjerama opreza te pravo na pristup sustavu podrške uz obaveznu anonimizaciju njezinih podataka. Ključne novosti u izmjeni ZZNO odnose se na povećanje novčane kazne za sve oblike nasilja u obitelji i izricanje kazne zatvora kao jedine i isključive kazne za kršenje zaštitnih mjera, šire se procesna prva žrtava nasilja u obitelji te se širi sastav Povjerenstva za praćenje nasilja u obitelji.⁷²

Krajnji cilj, a to je suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji se želi postići putem primjene odredbi Kaznenog zakona, ZZNO-a, Zakona o sudovima, ZKP-a te putem širenja sustava podrške žrtvama i edukacije sudaca i državnih odvjetnika.

U nastavku će biti analizirani neki od izvora važnih za ovu problematiku iz kojih će biti vidljiv razvoj hrvatskog zakonodavstva u navedenom smjeru.

5.1.1. Ustav Republike Hrvatske

Ustav Republike Hrvatske, usvojen 1990. godine, najviši je pravni akt države koji postavlja temeljne vrijednosti, principe i prava na kojima se temelji pravni sustav Hrvatske. Ustav u članku 3. propisuje da su najviše vrednote ustavnog poretka sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštovanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav.⁷³

⁷² Vlada Republike Hrvatske: Unaprjeđenje sustava zaštite žena od nasilja, Zagreb, siječanj 2024., dostupno na <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2024/Sije%C4%8Danj/277%20sjednica%20VRH/277%20-%202-4%20Prezentacija.pdf> (25.08.2024.)

⁷³ Ustav Republike Hrvatske pročišćeni tekst (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)

Članak 14. Ustava RH propisuje načelo jednakosti pred zakonom prema kojem svatko ima prava i slobode bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi te su svi jednaki pred zakonom, a članci 21. jamče pravo na život, članak 23. propisuje kako nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvom obliku zlostavljanja, a članak 29. propisuje kako svatko ima pravo da „zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.“⁷⁴ Ove odredbe pružaju osnovu za zaštitu svih osoba od nasilja, uključujući nasilje u obitelji.

U RH obitelj je ustavna kategorija te joj se posvećuje posebna pažnja i osiguranje zaštite od nasilja. Članak 62. Ustava kaže kako je Obitelj pod osobitom zaštitom države, a prema članku 63. država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvijete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život.⁷⁵

5.1.2. Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije

Zakon o sudskoj suradnji u kaznenim stvarima s inozemstvom, donesen 2010. godine, uređuje sudsku suradnju između Hrvatske i drugih država u kaznenim stvarima. Ovaj zakon omogućava međunarodnu suradnju u borbi protiv kaznenih djela, uključujući nasilje u obitelji, kroz ekstradiciju, međusobnu pravnu pomoć, prenose izvršenja kaznenih sankcija i druge oblike suradnje.⁷⁶

Člankom 10. propisano je kako će nadležno pravosudno tijelo izvršiti odluku stranog pravosudnog tijela i bez provjere obostrane kažnjivosti u slučajevima taksativno nabrojanih kaznenih djela, a između ostalog, u kontekstu sankcioniranja slučajeva nasilja u obitelji i u slučajevima spolnog iskorištavanja djeteta, ubojstva, teške tjelesne ozljede, silovanja i otmice te protupravnog oduzimanja slobode.

Ovaj zakon je posebno važan za slučajeve kada počinitelji nasilja u obitelji pokušavaju izbjeći kazneni progon prelaskom državnih granica te omogućava učinkovitiju borbu protiv kriminala na međunarodnoj razini.⁷⁷

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije pročišćeni tekst zakona (NN 91/10, 81/13, 124/13, 26/15, 102/17, 68/18, 70/19, 141/20, 18/24)

⁷⁷ Ibid.

5.1.3. Zakon o ravnopravnosti spolova

Zakon o ravnopravnosti spolova, donesen 2008. godine, postavlja pravne temelje za zaštitu od diskriminacije po osnovi spola i promicanje ravnopravnosti muškaraca i žena. Zakon zabranjuje sve oblike diskriminacije, te definira mjere za postizanje ravnopravnosti u svim područjima društvenog i privatnog života.⁷⁸

U članku 5. navedeno je kako ravnopravnost spolova znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednaki status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.⁷⁹

5.1.4. Obiteljski zakon

Obiteljski zakon, prvi put donesen 2003. godine, pruža pravni okvir za reguliranje obiteljskih odnosa u Hrvatskoj. Ovaj zakon uključuje posebne odredbe koje se odnose na zaštitu od nasilja u obitelji, kao što su mjere opreza, izvanredna skrb i postupke za zaštitu djece i drugih ranjivih članova obitelji.⁸⁰

Članak 3. propisuje kako je u partnerskim odnosima zabranjena diskriminacija prema spolu i nasilje prema partneru, a članak 4. propisuje kako nasilje u obitelji predstavlja osobito tešku povredu solidarnosti kao temeljnog načela obiteljskog života te da se svi članovi obitelji moraju uzajamno poštivati i jedan drugome pomagati. Isto tako zakonom je propisana dužnost prijavljivanja povrede djetetovih osobnih i imovinskih prava, između ostalog nasilja i izloženost djeteta obiteljskom nasilju.⁸¹

Zakon također propisuje obvezne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, a kao zadnju mjeru propisuje izdvajanje djeteta iz obitelji ako se niti jednom blažom mjerom nije moglo zaštititi pravo i dobrobit djeteta.

Osim toga, zakon propisuje i dužnosti i prava Hrvatskog zavoda za socijalni rad koji može odrediti prema članku 134. Zakona žurnu mjeru izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji, upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu, mjeru stručne pomoći i

⁷⁸ Zakon o ravnopravnosti spolova pročišćeni tekst zakona (NN 82/08, 69/17)

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Obiteljski zakon pročišćeni tekst (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23)

⁸¹ Ibid.

potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu te mjeru intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu. Isto tako Zakon propisuje u članku 149. mjere u nadležnosti suda, a to su privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, zabrana približavanja djeteta, oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskog obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi i lišenje prava na roditeljsku skrb.⁸²

5.2. Kazneni zakon

Kazneni zakon Republike Hrvatske predstavlja ključni pravni dokument koji obuhvaća širok spektar odredbi vezanih uz kaznena djela, uključujući ona koja proizlaze iz nasilja u obitelji.

Nasilje u obitelji nije bilo propisano kao samostalno kazneno djelo sve do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona 2000.godine kada je u katalog kaznenih djela uvedeno djelo „Nasilničko ponašanje u obitelji“.⁸³

U daljnjim izmjenama Kaznenoga zakona 2013. godine nasilje u obitelji više nije bilo propisano kao samostalno kazneno djelo već je zakonodavac propisao kažnjavanje kroz niz drugih kaznenih djela kao njihov kvalificirani oblik, a ponovo je vraćeno u Kazneni zakon novelom iz 2015.godine.⁸⁴

Važeći Kazneni zakon propisuje kazneno djela nasilja u obitelji u članku 179.a. : „ Tko grubo, učestalo ili na drugi teži način teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili druge bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kazniti će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.“⁸⁵

⁸² Ibid.

⁸³ Dipl.iur Kudrić, Ž.: Povratak nasilja u obitelji kao samostalnog kaznenog djela 26.05.2015., dostupno na <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/povratak-nasilja-u-obitelji-ka-samostalnog-kaznenog-djela-21954> (19.07.2024.)

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Kazneni zakon pročišćeni tekst zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24)

Znači sam zakon propisuje da ukoliko se ostvari biće nekog težeg kaznenog djela, počinitelj će se kazniti za taj kvalificirani oblik, pa je tako npr. člankom 111. stavak 3. propisano kazneno djelo teškog ubojstva prema bliskoj osobi ili osobi koju je već ranije zlostavljao za koje je zapriječena kazna od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Isto tako je propisan kvalificirani oblik kaznenog djela tjelesne ozljede člankom 118. stavak 2. i člankom 119. stavak 2. ako je „djelo počinjeno iz mržnje, prema bliskoj osobi ili prema osobi posebno ranjivoj zbog njezine dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće....“⁸⁶

Izmjenama Kaznenog zakona 2024. uvedeno je i kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe prema kojem je zapriječena kazna od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora za osobe koje počine rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe, a pri utvrđivanju kaznenog djela u obzir će se uzeti i da li je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju.⁸⁷

Time se u skladu s Istanbulskom konvencijom uvodi i pojam rodno utemeljenog nasilja nad ženama koje označava nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili nerazmjerno pogađa ženu kao otegotna okolnost pri počinjenju kaznenog djela.

5.3. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji donesen je 14. srpnja 2003. godine te predstavlja ključni pravni instrument i prvi propis kojim se sustavno obrađuje problematika nasilja u obitelji.

Navedeni zakon propisuje definicije obiteljskog nasilja, postupke zaštite žrtava, načine sankcioniranja počinitelja putem novčane kazne, kazne zatvora te izricanjem zaštitnih mjera koje mogu biti: obvezni psihosocijalni tretman, zabrana približavanja žrtvi, zabrana uznemiravanja ili uhođenja, udaljenje iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora, osiguranje

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid.

zaštite osobe izložene nasilju, obvezno liječenje od ovisnosti, oduzimanje predmeta koji je namijenjen ili uporabljen u počinjenju prekršaja.⁸⁸

Važeći Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji na snazi je od 02. travnja 2024. godine te donosi promjene u vidu pooštavanja prekršajnih kazni, te za kršenje zaštitnih mjera propisuje isključivo zatvorske kazne. Također se šire procesna prava žrtava nasilja u obitelji u prekršajnom postupku u vidu prava žrtve na lako dostupan, povjerljiv i besplatan pristup službama za podršku dok god postoji potreba, ima pravo na povjerljivu osobu, pravo na informacije o tijeku postupka, informacije o izdržavanju kazne počinitelja i pravo na ispitivanje putem video-audio veze.⁸⁹

Zakonom se propisuju prava žrtava nasilja u obitelji, krug osoba na koje se odnosi, oblici nasilja, prava i dužnosti tijela koja postupaju povodom nasilja u obitelji i sankcije koje mogu biti zaštitne mjere, novčane kazne i kazne zatvora.⁹⁰

Zakon također propisuje dužnosti i ovlasti relevantnih institucija, poput ustanova socijalne skrbi, odgojno- obrazovnih ustanova, vjerske ustanova, humanitarnih organizacija i pravosuđa u pružanju podrške žrtvama nasilja u obitelji. Ova multidisciplinarna suradnja ključna je za osiguranje cjelovite zaštite žrtava, pravilno postupanje prema počiniteljima te osiguranje adekvatne rehabilitacije svih uključenih strana.

Kroz sve navedene mjere i odredbe, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji predstavlja važan alat u borbi protiv nasilja unutar obiteljskog okruženja te pruža potrebnu pravnu infrastrukturu za osiguranje zaštite, sigurnosti i pravde za sve članove obitelji.

6. TIJELA KOJA SUDJELUJU U POSTUPCIMA SPRIJEČAVANJA I KAŽNJAVANJA NASILJA U OBITELJI

Prevenција i kažnjavanje nasilja u obitelji zahtijeva složeni i koordinirani pristup koji uključuje različite institucije i tijela. Prema protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji Ministarstva

⁸⁸ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/2003)

⁸⁹ Vlada Republike Hrvatske, Unaprjeđenje sustava zaštite žena od nasilja, Zagreb, siječanj 2024., dostupno na <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2024/Sije%C4%8Danj/277%20sjednica%20VRH/277%20-%202-4%20Prezentacija.pdf> (25.08.2024.)

⁹⁰ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24)

za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Dalje: Protokol) propisuje se postupanje nadležnih tijela u slučajevima nasilja u obitelji.⁹¹

Normativni okvir Protokola su međunarodno obvezujući i nacionalni dokumenti koji uređuju područje zaštite od nasilja u obitelji.

Prema protokolu nadležna tijela su policija, zdravstvo, pravosuđe, centar za socijalnu skrb, odgojno-obrazovne ustanove te organizacije civilnog društva koje programski djeluju u cilju zaštite žrtava nasilja.⁹²

Provedba mjera Nacionalne strategije kao i provedbe Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji zahtjeva suradnju nadležnih tijela, ustanova i organizacija civilnog društva koje sudjeluju u otkrivanju i sprječavanju nasilja te pružanju pomoći i zaštite osobi izloženoj bilo kojem obliku nasilja u obitelji. Stoga su tijela nadležna za provedbu Protokola dužna djelovati partnerski i uspostaviti učinkovite načine suradnje i razmjene svih relevantnih informacija počinjenom nasilju i poduzetim adekvatnostima radi sveobuhvatne zaštite žrtve.⁹³

6.1. Policija

Policija je u praksi tijelo koje se prvo kontaktira u slučajevima nasilja u obitelji, prvi dolaze u doticaj sa žrtvama i počiniteljima, a njihova uloga je od ključnog značenja za pravovremeno reagiranje i zaštitu žrtava. Intervencija policije može biti odlučujuća u trenucima akutnog nasilja i pružanju pravovremene pomoći.

Prema protokolu policija je prije svega dužna nakon dojave žurno doći na mjesto događaja i pružiti potrebnu intervenciju, prekinuti daljnje nasilje, poduzeti mjere za zaštitu i zbrinjavanje žrtava. Također, policija je duža pribaviti podatke i obavijesti te ispitati činjenice koje će biti od značenja u daljnjem postupku.

⁹¹ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji usvojen zaključkom Vlade RH 19. lipnja 2019., str 6- 15

⁹² Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji usvojen zaključkom Vlade RH 19. lipnja 2019., str 6

⁹³ Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, op. cit.(bilj 92.), str 16

6.2. Pravosudna tijela

Sudovi igraju ključnu ulogu u kaznenim postupcima vezanim uz nasilje u obitelji. Sudski postupci osiguravaju pravedno suđenje, donošenje presuda te izricanje adekvatnih kazni počiniteljima, dok štite prava žrtava i osiguravaju poštivanje zakona.

Državno odvjetništvo odgovorno je za vođenje istraga i podizanje optužnica u slučajevima nasilja u obitelji. Državni odvjetnici zastupaju državu u kaznenim postupcima te zastupaju interese društva u procesu kažnjavanja počinitelja.

Prema protokolu uloga pravosudnih tijela je učinkovito korištenje zakonskih mogućnosti radi zaštite žrtve i omogućavanje sudske zaštite njihovih prava.

Prema protokolu pravosudna tijela dužna su prije svega pažljivo obraditi predmet uz korištenje zakonskih mogućnosti za zaštitu žrtava, omogućiti sudsku zaštitu žrtvama te ih upoznati s njihovim pravima u prekršajnom i kaznenom postupku, uputiti na psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu, surađivati s drugim nadležnim tijelima te određivanje zadržavanja u prekršajnom odnosno određivanje pritvora ili istražnog zatvora u kaznenom postupku.⁹⁴

6.3. Hrvatski zavod za socijalni rad

Centri za socijalnu skrb pružaju podršku žrtvama nasilja u obitelji, provode procjene rizika i ranjivosti te osiguravaju socijalnu pomoć, savjetovanje i smještaj u sigurne uvjete u slučajevima hitnosti.

Cilj postupanja Centra za socijalnu skrb jest sveobuhvatna zaštita žrtve i članova obitelji, a posebice djece, osoba sa invaliditetom, osoba starije životne dobi kao posebno ranjivih skupina.

⁹⁵

Centar za socijalnu skrb prema Protokolu prije svega ima dužnost u slučajevima sumnje ili saznanja žurno i bez odgode izvršiti prijavu policiji uz dostavu svih obavijesti o slučaju,

⁹⁴ Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji op.cit (bilj 92), str 8

⁹⁵ Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji op.cit (bilj 92), str 13-14

uspostaviti kontakt sa žrtvom, poduzeti mjere za zaštitu sigurnosti žrtve te ju upoznati s njezinim pravima i mogućnostima zaštite.

Također je dužan izraditi Plan sigurnosti zajedno sa žrtvom i voditi slučaj u skladu s individualnim planom, te poduzimati i sve ostale mjere iz svoje nadležnosti za pružanje sveobuhvatne zaštite i pomoći žrtvama nasilja u obitelji.

6.4. Zdravstvene ustanove

Cilj postupanja zdravstvenih radnika je pružanje žurne i sveobuhvatne zdravstvene skrbi žrtvi radi očuvanja tjelesnog i psihičkog zdravlja u skladu s ovlastima propisanim zakonima u području zdravstva.⁹⁶

Njihova dužnost prema Protokolu prije svega je prijaviti sumnju, obaviti zdravstveni pregled, na traženje nadležnih tijela dostaviti potrebnu dokumentaciju, uputiti po potrebi žrtvu i počinitelja na liječenje u slučaju postojanja duševnih smetnji ili ranijeg alkoholizma ili drugih ovisnosti te o tome obavijestiti policiju i centar za socijalnu skrb.

6.5. Obrazovne institucije

Obrazovne institucije imaju ulogu u prevenciji nasilja u obitelji kroz edukativne programe, osnaživanje djece i mladih za prepoznavanje i prijavljivanje nasilja te suradnju s roditeljima i zajednicom.

Prema Protokolu kao i ostala nadležna tijela odgojno-obrazovne institucije dužne su odmah obavijestiti policiju i centar za socijalnu skrb u slučaju sumnje ili saznanja o počinjenom nasilju nad djetetom te osigurati njegovu sigurnost do dolaska drugog roditelja ili osobe od povjerenja, surađivati s drugim nadležnim tijelima u razmjeni informacija.

Isto tako dužni su provoditi programe koji su usmjereni prevenciji svih oblika nasilnog ponašanja u sklopu svih aktivnosti koje organizira školska ustanova.⁹⁷

⁹⁶ Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji op.cit (bilj 92), str 7-8

⁹⁷ Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji op.cit (bilj 92), str 12-13

6.6. Organizacije civilnog društva koje programski djeluju u cilju zaštite žrtava nasilja

Organizacije civilnog društva koje programski djeluju u cilju zaštite žrtava nasilja pružaju dodatnu podršku žrtvama, zagovaraju za bolje zakonodavstvo i politike zaštite žrtava te podižu svijest o problemu nasilja u obitelji.

Njihov cilj je pružanje savjetodavne i druge pomoći žrtvama, osiguranje sigurnog smještaja, pružanje usluga psihosocijalnog tretmana te informiranje žrtava o njihovim pravima.

Organizacije su također dužne prijavljivati počinjenje nasilja, surađivati sa drugim nadležnim tijelima te poduzimati sve mjere iz svoje nadležnosti za pružanje pomoći i zaštite žrtvama nasilja.⁹⁸

6.7. Uredi za ravnopravnost spolova i ljudska prava

Prema članku 1. Zakona o ravnopravnosti spolova NN 82/08,69/17 propisano je kako se zakonom utvrđuju osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova kao temeljne vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, te definira i uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce.⁹⁹

Uredi za ravnopravnost spolova i ljudska prava imaju važnu ulogu u promicanju ljudskih prava, ravnopravnosti spolova te podizanju svijesti o nasilju u obitelji i njegovim posljedicama.

6.8. Mediji

Cilj postupanja medija prema Protokolu je senzibilizacija javnosti te podizanje svijesti jasnosti o potrebi suzbijanja problematike obiteljskog nasilja. Mediji putem izvještavanja o slučajevima nasilja u obitelji mogu utjecati na svijest jasnosti i potrebi njihovog sudjelovanja u suzbijanju

⁹⁸ Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji op.cit (bilj 92), str 13-14

⁹⁹ Zakon o ravnopravnosti spolova pročišćeni tekst zakona (NN 82/08, 69/17)

toga velikog problema, stoga je Protokolom propisani način na koji moraju izvještavati i informirati javnost te poticati odgovorno ponašanje građana.¹⁰⁰

7. STATISTIČKI PODACI

Prema službenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova, prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji od 2003. kada je donesen, svake godine prijavljeno je između 11.500 i 17.500 počinitelja, a broj žrtava takvih djela kreće se između 14.500 i 22.200, od čega su žene žrtve u 64 % do 71 % slučajeva, ovisno o godini. Što se tiče nasilničkog ponašanja u obitelji, prema Kaznenom zakonu (čl.215a), službeni podaci policije pokazuju da je svake godine prijavljeno između 1400 i 2000 kaznenih djela, pri čemu je oštećeno između 1500 i 2100 osoba, od čega su žene žrtve u 75% do 80% slučajeva. Po broju žena koje su ubijene svake godine, iz podataka policije vidimo da se radi o zabrinjavajućem broju od 22 do 45 žena godišnje. Njihovi sadašnji ili bivši partneri/supruzi bili su počinitelja u 20 % do čak 65% slučajeva.¹⁰¹

U izvještajnom razdoblju 2022. godine pravobraniteljice za ravnopravnost spolova zabilježen je trend da većinu rodno utemeljenog nasilja prema ženama i dalje čine njihovi najbliži, supruzi, partneri/bivši partneri, sinovi, a veliki broj žena smrtno strada obično nakon što odluči prekinuti nasilnički odnos.¹⁰²

Prema Izvješću o radu pravobraniteljice za djecu 2023. od 2 183 predmeta zaprimljena u 2023. 392 su podnesene u području nasilja nad djecom i zanemarivanja djece, 198 u području pravosudnih prava, a 137 u području sigurnosti djece.

U najvećem broju prijave su podnosili roditelji, međutim po brojnosti slijede prijave institucija. Najčešće su to obrazovne institucije, škole i dječji vrtići koji traže savjet i preporuku za postupanje ili prijavljuju povrede prava djece zamjećujući zanemarivanje skrbi o djetetu ili sumnjajući na nasilno ponašanje u obitelji.¹⁰³

¹⁰⁰ Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji op.cit (bilj 92), str 14-15

¹⁰¹ Sigurno mjesto, Statistika- Rasprostranjenost nasilja nad ženama, Dostupno na [https://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenaciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/\(25.08.2024.\)](https://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenaciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/(25.08.2024.))

¹⁰² Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2023. godinu, Zagreb, ožujak 2024, str 95

¹⁰³ Pravobraniteljica za djecu, Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2023. Zagreb, ožujak 2024., str 40-41

Također u Izvješću o radu pravobraniteljice za djecu 2023. je navedeno kako svjedočimo situacijama u kojima izostaje pravovremena reakcija nadležnih tijela te se navodi slučaju u kojem je smrtno stradala jednoipolgodišnja djevojčica koju je sjekirom ubio majčin bivši izvanbračni partner. Iako je počinitelj bio u više navrata prijavljivan za obiteljsko nasilje, samo jednom je osuđen i to za prekršaj i kažnjen novčanom kaznom. Tako da su nadležna tijela, kako je navedeno u Izvješću, ozbiljno zakazala u zaštiti djece.

U 2023. godini zaprimljeno je 392 prijave nasilnog i zanemarujućeg ponašanja prema djeci, a od tog se 308 prijava odnosilo na nasilje.

Prema izvješću iskazani podaci ukazuju na porast nasilja nad djecom u obitelji, a uzimajući u obzir da iskazani brojevi na predstavljaju stvarne razmjere problematike zbog neprijavlivanja mase slučajeva možemo zaključiti kako je statistika poražavajuća te da su potrebne daljnje mjere i izmjene zakonskih okvira.¹⁰⁴

Isto tako u izvješću pravobraniteljice za ravnopravnost spolova 2023. piše kako u posljednjih deset godina bilježimo trend kontinuiranog rasta broja kaznenih djela nasilničkih ponašanja u obitelji i među bliskim osobama uz istovremeni pad broja prekršajnih djela. U 2023. godini prvo puta je broj evidentiranih kaznenih djela (8.460) veći od broja evidentiranih prekršajnih djela (7.675), za 785 evidentiranih kaznenih djela među bliskim osobama i u obitelji.¹⁰⁵

8. ZAKLJUČAK

Nasilje u obitelji tradicionalno je smatrano problemom privatne sfere, no protekom vremena počela je jačati društvena svijest o ozbiljnosti i potrebi suzbijanja toga problema i sve su više jačali stavovi kako je riječ o problemu koji ne pogađa samo pojedince, već društvo u cjelini. Sve to vremenom je dovelo i do sve obuhvatnijeg pravnog normiranja te materije, a kroz praksu ESLJP-a došlo je do stvaranja sve obuhvatnijeg pravnog okvira i konačno do donošenja Istanbulske konvencije kao prvog pravnoobvezujućeg međunarodnog dokumenta kojim se

¹⁰⁴ Pravobraniteljica za djecu: Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2023. Zagreb, ožujak 2024, str. 41

¹⁰⁵ Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2023. godinu, Zagreb, ožujak 2024., str 94

regulira odnosna problematika. Iako je u procesu ratifikacije Istanbulske konvencije bilo puno prijepora i kritika, ipak je pozitivno utjecala na rješavanje problematike nasilja u obitelji, a kroz praksu ESLJP-a, koji se u svojim presudama izričito poziva na odredbe Konvencije, državama se nameću pozitivne obveze što svakako pridonosi rješavanju problema nasilja u obitelji. Ove godine donesena je i Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji koja kriminalizira niz teških postupaka, a cilj joj je uspostaviti sveobuhvatni okvir za sprječavanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji na području Europske unije.

Zakonodavstvo RH u velikoj mjeri je usklađeno s odredbama Istanbulske konvencije sukladno Osnovnom evaluacijskom Izvješću GREVIO-a od 2023., međutim u njemu su navedena i sva područja u kojima su potrebna daljnja poboljšanja.

U razvoju hrvatskog zakonodavstva vide se pozitivni pomaci prema postizanju željenog cilja, a to je sprječavanje nasilja u obitelji s naglaskom na zaštitu žena i djece kao najranjivijih skupina.

No, usprkos svim nastojanjima i procjenama, obiteljsko nasilje i dalje je u stalnom porastu i svakodnevno svjedočimo novim slučajevima. Riječ je zaključno o problemu koji se ne može riješiti „preko noći“ i zahtjeva suradnju i koordinirani pristup svih institucija poput državnog odvjetništva, sudova, policije, zavoda za socijalnu skrb, zdravstveno-obrazovnih institucija te predstavnika civilnog društva, medija i društvene zajednice u cjelini. Dugoročno rješavanje i sprječavanje pojave nasilja u obitelji zahtjeva integrirani pristup sa svim pravnim, društvenim i preventivnim aspektima, uz primjenu ne samo represivnih mjera već i potpore žrtvama, rehabilitacije počinitelja i edukaciju svih tijela i osoba koje dolaze u doticaj sa slučajevima nasilja u obitelji i pridonose njegovom rješavanju odnosno sprječavanju. Podjednako je važna i edukacija društva u cjelini i podizanje svijesti o potrebi njihovog sudjelovanja u sprječavanju pojave nasilja u obitelji kako bi došlo do dugoročnih pozitivnih promjena, osude i prijave svakog pojedinačnog slučaja nasilja u obitelji.

9. LITERATURA

Knjige i članci

- Horvat, M. Rimsko pravo, Pravni fakultet, Zagreb, 2008
- Ignjatović, T., Nasilje prema ženama u intimnom partnerskom odnosu: Model koordiniranog odgovora zajednice, Rekonstrukcija Ženski fond, Novi Sad, 2011., str.13.
- Aljinović. N.: Intimni femicid u kontekstu obiteljskog nasilja: Od neologizma do nomenklature kaznenog djela, Nevena Aljinović, izvorni znanstveni rad 09/2023
- Dr. sc. Dubravka Šimonović : Međunarodnopravni okvir za uklanjanje rodno uvjetovanog nasilja nad ženama : CEDAW konvencija i Istanbulska konvencija
- Borić, R. et al., Vlada Republike Hrvatske Ured za ravnopravnost spolova, 2004. - (Biblioteka Ona), Kratak vodič kroz CEDAW - Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i njezinu primjenu u Republici Hrvatskoj
- Darija Željko: Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Vol. 28, broj 2, 14.08.2021. str 401.
- IUS-INFO, Istanbulska konvencija stupila na snagu, 02.10.2018., Dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/istanbulska-konvencija-stupila-na-snagu-35547> (25.08.2024.)
- izv. prof. dr. sc. A. Petričušić, Osnovno evaluacijsko Izvješće u primjeni Istanbulske konvencije u Republici Hrvatskoj, Informator broj 6804 od 09. listopada 2023.,06.10. dostupno na <https://informator.hr/strucni-clanci/osnovno-evaluacijsko-izvjesce-o-primjeni-istanbulske-konvencije-u-republici-hrvatskoj> (25.08.2024.)
- Dipl.iur Kudrić, Ž.: Povratak nasilja u obitelji kao samostalnog kaznenog djela 26.05.2015., dostupno na <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/povratak-nasilja-u-obitelji-kaosamostalnog-kaznenog-djela-21954> (19.07.2024.)

Propisi

Međunarodni ugovori

- Parliament of the United Kingdom, Family Law Act (1996).
- Vijeće Europe, "Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji" (Istanbulska konvencija), 2011.

- Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
- UN, Economic and Social Council, Vienna Declaration on Femicide, 2012.
- Opća skupština UN-a 20.11.1959., Deklaracija o pravima djeteta 1959.
- Opća skupština UN-a 20. studeni 1989. godine (rezolucija br. 44/25), Konvencija o pravima djeteta
- Odbor ministara 12. srpnja 2007., Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja
- Opća skupština UN-a, Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), 1979
- Opća skupština UN-a, Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama usvojena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. prosinca 1993. godine, Rezolucija 48/104.
- Konvencija o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (NN 3/2018)
- Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP
- Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020-2025, Bruxelles, 05.03.2020.
- (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda pročišćeni tekst MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

Zakonodavstvo RH

- Ustav Republike Hrvatske pročišćeni tekst NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24
- Kazneni zakon pročišćeni tekst zakona NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24
- Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23
- Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije pročišćeni tekst zakona NN 91/10, 81/13, 124/13, 26/15, 102/17, 68/18, 70/19, 141/20, 18/24

- Zakon o ravnopravnosti spolova pročišćeni tekst zakona NN 82/08, 69/17
- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24)
- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/03)

Podzakonski akti

- Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji usvojen zaključkom Vlade RH 19. lipnja 2019

Statistička izvješća i baze podataka

- Pravobraniteljica za djecu: Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2023. Zagreb, ožujak 2024
- Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Zagreb, travanj 2022., Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. godine
- Ministarstvo socijalne politike i mladih, Zagreb, rujanj 2014, Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine
- Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022. godine, rujanj 2017. godine
- Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2023. godinu, Zagreb, ožujak 2024

Sudska praksa

- Predmet Opuz protiv Turske, zahtjev 33401/02, 9. lipanj 2009
- Predmet Kontrova protiv Slovačke, zahtjev 7510/04, 24. rujanj 2007.
- Predmet Branko Tomašić i drugi protiv Republike Hrvatske, zahtjev br. 46598/06, 15. siječanj 2009.
- Predmet Ž.B. protiv Hrvatske, zahtjev br. 47666/13, 11. srpanj 2017. godine
- Predmet Tölle protiv Hrvatske, zahtjev br. 41987/13, 10. prosinac 2020
- Predmet J.I. protiv Hrvatske, zahtjev br. 35898/16, 8. rujna 2022.

Internetski izvori

- ESLJP: Hrvatski sudovi povrijedili pravo na slobodu izražavanja Neve Tölle, Dostupno na:

- <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/esljp-hrvatski-sudovi-povrijedili-pravo-na-slobodu-izrazavanja-neve-tolle-43877> (20.08.2024.)
- Vlada RH, Ured zastupnika RH pred Europskim sudom za ljudska prava, Nova presuda- Tölle protiv Hrvatske, Dostupno na <https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/nova-presuda-tolle-protiv-hrvatske/667> (20.08.2024.)
- Analiza presude J.I. protiv Hrvatske br. zahtjeva 35898/16, Dostupno na <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Analize%20presuda%20i%20odluka/J.I.%20analiza%20presude.pdf> (20.08.2024.)
- Europsko vijeće, Vijeće Europske unije, Vijeće donijelo prvi zakonodavni akt na razini EU-a o suzbijanju nasilja nad ženama, Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2024/05/07/council-adopts-first-ever-eu-law-combating-violence-against-women/> (25.08.2024.)
- Kritika udruga B.A.B.E, dostupno na <https://www.zeneimediji.hr/sto-donosi-eu-direktiva-o-suzbijanju-nasilja-nad-zenama-i-nasilja-u-obitelji/> (25.08.2024.)
- Vlada Republike Hrvatske: Unaprjeđenje sustava zaštite žena od nasilja, Zagreb, siječanj 2024., dostupno na <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2024/Sije%C4%8Danj/277%20sjednica%20VRH/277%20-%202-4%20Prezentacija.pdf> (25.08.2024.)
- Sigurno mjesto, Statistika- Rasprostranjenost nasilja nad ženama, Dostupno na <https://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/> (25.08.2024.)